

Retrat de Cervantes atribuït a Juan de Jáuregui / ARXIU

Moure el riure

Parlem amb el poeta i traductor José María Micó, autor de l'estudi i l'edició dels pròlegs complets, selecció de versos i antologia del Quixot

Dossier

Parlem amb el poeta i traductor José María Micó (Barcelona 1961), especialitzat en els clàssics dels Segles d'Or i el Renaixement italià. Catedràtic de literatura a la Universitat Pompeu Fabra, va oferir-nos una traducció excel·lent al castellà de l'obra d'Ausiàs March. Presenta aquests dies a Austral *Miguel de Cervantes*, que inclou els pròlegs complets, una selecció de versos sobre *Viaje al Parnaso* i una antologia essencial del Quixot. Quatre segles després de la seva mort, el llegat de Cervantes es més viu que mai. Quan li pregunto a Micó quin és el motiu, en contesta que en bona mesura és perquè va acomplir els consells d'un amic, l'amic de ficció que en el pròleg del Quixot li diu:

“Procurad que, leyendo vuestra historia, el melancólico se mueva a risa, el risueño la acreciente, el simple no se enfade, el discreto se admire de la invención, el grave no la desprecie, ni el prudente deje de alabarla.” Micó continua: “Cervantes va escriure literalment per a tots els públics, cercant una comunicació afectiva amb el lector. Afectiva i molt efectiva, perquè va dotar la seva prosa d'una naturalitat comunicativa que, més enllà de petites dificultats a causa dels canvis i modulacions de la llengua, ha estat objecte d'entreteniment, i no pas només d'estudi o devoció acadèmica, per a totes les generacions d'abans i d'ara.”

Sobre el llast que pot haver significat la macronovel·la sobre la resta de la seva

obra, Josep Maria Micó té clares les vessants múltiples de l'escriptor: “Hi ha molts Cervantes: el poeta voluntariós i poc apreciat, el dramaturg decebut, el novel·lista experimental, el narrador infatigable... I fins i tot el Cervantes del Quixot és més d'un, com a mínim dos diferents: el de la primera part de 1605, que encara no sap ben bé què farà amb la història que està escrivint i improvisa aprofitant coses que ja tenia escrites, i el de la segona part de 1615, que inventa una trama més lineal, al servei de la història i dels protagonistes. Ara bé, com passa sempre en els escriptors veritablement grans, faci el que faci i escrigui el que escrigui, sempre hi reconeixem la seva *marca d'autor*. L'exemple

més evident són els pròlegs a tots els seus llibres.” Precisament justifica l’antologia del Quixot d’Austral que situa en el context de l’obra, “totes les antologies són alhora previsible i discutible, però també necessàries i útils. En la meua, ens dona la mida més coneguda del novel·lista: són més de quaranta capítols que preserven la trama principal, destaquen l’evolució de la parella de don Quijote i Sancho i recullen les principals inflexions de la història. Per altra banda, tot i que la poesia de Cervantes va ser poc apreciada pels seus contemporanis, ell es va considerar sempre poeta i tota la seva obra narrativa és plena de versos. A més, la seva propensió humorística i capacitat satírica el va portar a escriure una obra que, tot i que pren la línia argumental bàsica d’un poeta menor italià, dona un resultat molt divertit que és un repàs de l’estat de la poesia i dels poetes al seu temps: el *Viaje del Parnaso*. La novetat o originalitat de la meua antologia, si les té, és que he decidit publicar i estudiar junts tots els pròlegs que coneixem, els que va posar a les set obres que va difondre a través de l’impremta: *La Galatea* (1585), *El ingenioso hidalgo don Quijote de la Mancha* (1605), *Novelas ejemplares* (1613), *Viaje del Parnaso* (1614), *Comedias y entremeses* (1615), *Segunda parte del ingenioso caballero don Quijote de la Mancha* (1615) i la novel·la pòstuma *Los trabajos de Persiles y Sigismunda* (1617).”

Quan se l’interroga sobre si ens trobem davant del més gran novel·lista de tots els temps, Micó s’avança i matisa: “I el més gran prologuista també. Aquestes frases són sempre més espectaculars que exactes. La novel·la és un gènere que no se sap ben bé quan va començar ni quan acabarà. Perquè també hi ha qui diu que és morta, no? Potser seria més interessant saber qui l’ha mort, però és evident que el Quixot suposa un abans i un després en la història de la novel·la occidental, i totes les altres novel·les que han canviat o matisat o enriquit el gènere no ho han fet de manera tan decisiva ni tan espectacular. Les raons són moltes, però les podríem resumir en tres àmbits: l’eficàcia extraordinària de la història que relata (amb totes les potencialitats simbòliques de la bogeria de don Quixot i la complementarietat amb Sancho), la fixació d’un territori imaginari propi (és a dir, el fet d’haver situat la novel·la en el terreny de la versemblança, perquè el gènere diu mentides amb aparença de veritat) i la renovació de les tècniques narratives (perfeccionant motius com el del manuscrit re-

trobat, la proliferació d’instàncies narratives o el protagonisme dels llibres i la lectura: allò que en diuen, per exemple, metaficció).”

El Quixot adaptat

Una de les controvèrsies sobre les darreres edicions del Quixot ha estat la que ha fet Andrés Trapiello per adaptar-lo al castellà actual. En aquest sentit, Micó es mostra conciliador: “Els puristes sempre s’equivoquen. Un clàssic és un text que, afortunadament, ho admet tot: traduccions, adaptacions, resums, paròdies, modernitzacions... L’exercici de Trapiello és interes-

“L’exercici de Trapiello resulta interessant”

sant pel fet de ser Cervantes i pel fet de ser Trapiello. Per què hauria de ser menys lícit que penjar Don Quixot del sostre en una òpera quàntica? A mí la versió de Trapiello no em fa servei perquè he llegit i seguiré llegint el Quixot per altres vies, però pot ser perfectament la primera lectura de Cervantes per a una altra persona, i és interessant pel fet de ser de Cervantes i de

Trapiello alhora. Traduir qualsevol text a la mateixa llengua és menys absurd del que pugui semblar. Tant de bo es fes més sovint.” Hi ha hagut novetats importants, sobretot en el terreny de la biografia i de l’edició. L’antologia de Cervantes de Micó és, però, “més un balanç del que penso que hauria de saber sobre el tema un lector que s’inicia en la lectura d’un clàssic, i un també homenatge particular a l’autor; per raons editorials vaig disposar de molt poc temps i vaig decidir escriure les meves pàgines (quatre estudis, un de general i tres a les diferents seccions: pròlegs, poesia i Quixot) amb voluntat assagística, lluny de la biblioteca i més amb records que amb novetats. A més, els meus llibres d’hispanisme ja no són a casa meua perquè els vaig donar a la biblioteca de la Universitat Pompeu Fabra. Dues de les biografies més recents no havien aparegut encara quan vaig preparar l’antologia, però els fruits del centenari són importants, no només en el terreny biogràfic sinó en el filològic, perquè se n’esperen diverses de l’obra poètica.”

Cervantes catalanòfil

“Cervantes no era català i no va escriure el Quixot en català, però era un catalanòfil que, com altres escriptors espanyols del seu temps, coneixia bé Ausiàs March i molt bé el *Tirant lo Blanc*, tot i que els havia llegit traduïts. A més va passar per Barcelona en diverses ocasions, de jove camí d’Itàlia i de gran, possiblement el 1610, per intentar dur a terme unes gestions que no van reeixir, però el coneixement d’aquestes visites es reflecteix en diverses obres, a les *Novelas ejemplares* i sobretot al Quixot. Els elogis són convencionals i va dir coses semblants d’altres ciutats, però el

millor homenatge que va fer a la ciutat va ser donar-li protagonisme a la segona part del Quixot: el cavaller hi arriba perquè decideix posar en evidència al fals Quixot d’Avellaneda i no va a Saragossa, sinó que ve a Barcelona: hi passeja, visita una impremta, veu el port i les galeres... i és derrotat pel Cavaller de la Blanca Luna (és a dir, Sansón Carrasco disfressat de cavaller). Aquest combat suposa la mort simbòlica del Quixot i es produeix “en la playa de Barcino, frente al mar” (com diria León Felipe). A més d’això hi ha un aspecte que no se sol recordar, i és que Barcelona és mencionada també pels autors de l’*Orlando innamorato* i l’*Orlando furioso*, dos dels models de la narrativa cervantina com a lloc previst per un combat singular entre dos paladins antics.” *

J.M. Micó és també músic i enllesteix un nou disc del duet Marta i Micó / BY FOTÓGRAFOS